

УРОК 6

Притежателни местоимения

I. Значение

Притежателните местоимения:

- изразяват отношение на принадлежност:
неговата сестра;
- отговарят на въпроса **чий** (**чия, чие, чии**):
чия сестра? → неговата;
- заместват словосъчетание от предлога **на** и съществително име, когато словосъчетанието изразява принадлежност:
на Иван сестра му → неговата сестра;
- заместват прилагателно име, когато то изразява принадлежност:
Ивановата сестра → неговата сестра.

II. Граматически признаци

1. Лице и число

ед. ч. 1 л. *мой/ми*

2 л. *твой/ти*

3 л. (м.р.) *негов/му*

(ж.р.) *неин /ѝ*

(ср.р.) *негов/му*

мн. ч. 1 л. *наш/ни*

2 л. *ваш/ви*

3 л. *техен/им*

2. Род и число

мъжки род – *мой*

женски род – *моя*

среден род – *мое*

множествено число – *мои*

3. Членуване

При членуването на притежателните местоимения трябва да се имат предвид следните особености.

- Членуват се само пълните форми: *моя(т), моята, моемо, моите*.
- Местоименията за мъжки род **мой** и **твой** се членуват, като членът се прибавя непосредствено към основната (нечленуваната) им форма: *мой* + *ът* = *мойт* [*мойът*] (звукосъчетанието [*йъ*] се предава с буква *я*).
- Пълните форми на останалите местоимения за мъжки род се членуват, като между основната форма и члена застава гласна **-и-**, например *негов* + *и* + *ят* = *неговият*.
- Някои съществителни имена, с които се означават роднински наименования, например *майка, баща, баба, дядо, брат, сестра, дъщеря, братовчедка, братовчед, леля, чичо, жена, снаха, зет*, не се членуват, когато към тях се употребяват кратките форми на притежателните местоимения: *бабата на Тодор* → *неговата баба* → *баба му*. В тази група на особени случаи също има изключения: *дъщеря ми* ↔ *синът ми*; *жена ми* ↔ *мъжът ми*.

4. Пълни и кратки форми

Пълни форми	Кратки форми
<i>мой (моя...)</i>	<i>ми</i>
<i>твой (твоя...)</i>	<i>ти</i>
<i>негов (негова...)</i>	<i>му</i>
<i>неин (нейна...)</i>	<i>й</i>
<i>негов (негова...)</i>	<i>му</i>
<i>наш (наша...)</i>	<i>ни</i>
<i>ваш (ваша...)</i>	<i>ви</i>
<i>техен (тяхна...)</i>	<i>им</i>

III. Роля в изречението

Ролята на притежателното местоимение в изречението, т.е. синтактичната му роля, е на **определение**. Това означава следното.

- **Пълната форма** на притежателното местоимение изпълнява роля на съгласувано определение и има поведение на прилагателно име – пълната форма се съгласува по род и число със съществителното име, което пояснява, стои пред него в обичайния словоред и се членува:

Прилагателно име	Притежателно местоимение
<i>Мариината</i> майка: Прилагателното име е в ж.р. ед.ч. като съществителното име, което пояснява, стои пред него и е членувано.	<i>нейната</i> майка: Притежателното местоимение е в ж.р. ед.ч. като съществителното име, което пояснява, стои пред него и е членувано.

- **Кратката форма** на притежателното местоимение изпълнява роля на несъгласувано определение – тя стои след съществителното име, не се съгласува с него по род и число и не се членува:

Пълна форма	Кратка форма
<i>моя(т)</i> баща	<i>баща ми</i>
<i>моята</i> майка	<i>майка ми</i>
<i>моето</i> дете	<i>детето ми</i>
<i>моите</i> родители	<i>родителите ми</i>

IV. Употреба

Притежателното местоимение показва отношение на принадлежност към съществителното име, което пояснява. Чрез редуването на пълни и кратки форми се избягват повторенията, които правят речта „по-тромава“.

В българския език има още един вариант за изразяване на отношение на принадлежност – чрез употребата на **възвратното притежателно местоимение**.

Възвратни притежателни местоимения

I. Значение и граматически признаци

Възвратните притежателни местоимения имат значението, граматическите признаци и синтактичната роля на притежателните местоимения.

	Притежателни местоимения	Възвратни притежателни местоимения
Нечленувани	<i>мой, моя, мое, мои/ми</i> ...	<i>свой, своя, свое, свои/си</i>
Членувани	<i>моя(т), моята, моето, моите</i> ...	<i>своя(т), своята, своето, своите</i>

II. Употреба

Възвратните притежателни местоимения също показват отношение на принадлежност, но за разлика от притежателните местоимения поясняват съществително име, назоваващо обект, който е притежание единствено на глаголното лице (подлога в изречението).

Когато с поясняваното съществително име се означава обект, принадлежащ на глаголното лице (подлога), в първо и второ лице може да се употреби притежателно местоимение, но по-коректна в тези случаи е употребата на възвратно притежателно местоимение. Тъй като това би довело до двусмислица, в трето лице е напълно грешно да се употреби притежателно местоимение вместо възвратно притежателно. Следващата таблица показва доколко е допустима употребата на притежателните местоимения като определения на съществителни имена, означаващи притежаван от подлога обект:

1 л.	Некоректно: <i>Аз взимам чантата ми.</i> <i>Ние взимаме чантата ни.</i>	Правилно: <i>Аз взимам чантата си.</i> <i>Ние взимаме чантата си.</i>
2 л.	Некоректно: <i>Ти взимаш чантата ти.</i> <i>Вие взимате чантата ви.</i>	Правилно: <i>Ти взимаш чантата си.</i> <i>Вие взимате чантата си.</i>
3 л.	Грешно: <i>Тя взима чантата ѝ.</i> <i>Те взимат чантата им.</i>	Правилно: <i>Тя взима чантата си.</i> <i>Те взимат чантата си.</i>

Притежателни местоимения							
число	лице и род		пълна форма				кратка форма
			единствено число			множествено число	
			мъжки род	женски род	среден род		
ед.ч.	1.л.		мой	моя	мое	мои	ми
	2.л.		твой	твоя	твое	твои	ти
	3.л.	м.р.	негов	негова	негово	негови	му
		ж.р.	неин	нейна	нейно	нейни	й
		ср.р.	негов	негова	негово	негови	му
мн.ч.	1.л.		наш	наша	наше	наши	ни
	2.л.		ваш	ваша	ваше	ваши	ви
	3.л.		техен	тяхна	тяхно	техни	им

Възвратни притежателни местоимения				
пълна форма				кратка форма
единствено число			множествено число	
мъжки род	женски род	среден род		
свой	своя	свое	свои	си